

## **Лекція 15. Натуральне та штучне хутро**

Зміст лекції

1. Походження натурального хутра, його будова та основні властивості.

2. Характеристика, призначення видів штучного хутра.

*Натуральним хутром* називають вивчені шкурки хутрових і морських звірів, птахів, свійських тварин. Не вичинені шкури, зняті з тушок, називають сировиною. Розрізняють такі види сировини:

- хутряна (хутровина) – не вичинені шкурки промислових звірів, отриманих на полюванні (соболь, куниця, білка, росомаха, горностаї, лисиця, норка, видра та ін.), хутрових звірів, вирощених у звірогосподарствах (соболь, лисиця сріблясто-чорна, песець тощо);
- хутряна сировина свійських тварин – не вичинені шкурки домашніх тварин (ягнят, козлят, овець, кіз, кроликів і ін.);
- сировина морських звірів – не вичинені шкурки морського котика, тюленя, нерпи;
- сировина птахів – лебедів, гагар, кайр, пеліканів.

Знімають шкурки одразу ж після забою тварин «пластом», «трубкою» або «панchoю». «Пластом» знімають шкури великих звірів (морських котиків, тюленів) або шкури свійських тварин (ягнят, телят, козенят та ін.); «трубкою» і «панchoю» - з більш цінних хутрових звірів: соболя, куниці, норки, лисиці, песця тощо. Під час знімання шкурки «трубкою» виконують розріз у ділянці задніх лап і шкурку стягують в напрямку голови. «Панchoю» знімають шкурки з дрібних хутрових звірів: горностая, ласки.

Технологічний процес вироблення хутряних шкурок передбачає:

*підготовчі операції* (оббілювання, відмокання, міздріння, знежирення);

*основні операції* (пикелювання, дублення, жирування, сушення);

*оздоблювальні операції* (відкатування, розбивання, розчісування, епілювання, фарбування, мтриження, вищипування, люстрування).

У будові хутряної шкіри розрізняють волосяний покрив і шкіряну тканину. Волосяний покрив складається з таких типів волоса: *напрямний волос* – рідко розміщений, прямий, пружний, найдовший, піднімається над усім волосяним покривом; *остьовий волос* – розміщений густіше, ніж напрямний, захищає пуховий волос від руйнування, буває прямий і зігнутий; *пуховий* – найтонший, зігнутий, густий волос, становить 94...99% від загальної кількості волоса, забезпечує теплозахисні властивості натурального хутра.

Шкіряна тканина містить масу щільно переплетених між собою колагенових (білкових) волокон. У наслідок вичинення шкіряна тканина стає м'якою, еластичною, розтяжною, міцною, стійкою до зношування, а волосяний покрив – чистим, блискучим, пухнастим, розсипчастим.

Вичинену шкурку, придатну для виготовлення хутряних виробів, називають напівфабрикатом. До напівфабрикатів належать також пластини, хутряні набори. Пластина складається з однорідних шкурок (або їх частин), підібраних за якістю і зшитих разом. Хутряний набір складається з двох-трьох однорідних пластин, підібраних за якістю і з'єднаних разом, використовується для пошиття пальт, хутряних жакетів та інших хутряних виробів.

Властивості хутра залежать від будови та якості вичинених шкурок.

Якість хутра визначається якістю волосяного покриву та шкіряної тканини, а також міцністю зв'язку волоса зі шкіряною тканиною. Основні показники якості волосяного покриву – колір, блиск, м'якість, висота, густота, пишність, муаристість, пружність, звалювання, усі вони залежать від сезону забою, віку звірів та тварин, особливостей їх вирощування.

Колір шкірки може бути натуральним і фарбованим. Натуральні хутряні напівфабрикати здебільшого бувають білого, чорного, коричневого, рудого, голубого, сірого, бурого кольорів. Фарбують шкірки, занурюючи їх у розчин барвника, наносячи густий барвник на поверхню волосяного покриву або трафаретним способом. Блиск волосяного покриву залежить від будови, розміру лусочок, які покривають волос, його

звитості; блиск поліпшує зовнішній вигляд, збільшує цінність хутряних виробів.

Теплозахисні властивості хутра визначаються густотою, висотою, м'якістю волосяного покриву, а також товщиною та щільністю шкіряної тканини. За висотою шкіряного покриву шкурки поділяються на довговолосі – довжина волосяного покриву 4...10 см (песець, лисиця); середньоволосі – 2..4 см (кролик, заєць, норка); коротковолосі – до 2 см (кріт, нерпа). Густота волосяного покриву характеризується кількістю волосин на одиницю площі шкурки. М'якість, шовковистість волосяного покриву залежить від будови хутра, висоти, густоти волоса, а також від співвідношення напрямного, остьового та пухового волоса. Пишність характеризується величиною об'єму, заповненого волосяним покривом, залежить від висоти, густоти та пружності волоса. Остистість визначається кількістю пухового волоса на один остьовий волос.

Муаристість – незначна хвилястість деяких ділянок волоса, що утворює гарну поверхню шкурки. Пружність характеризується здатністю поновлювати попередню форму після зминання і залежить від будови волоса. Звалювання – це негативна властивість, яка погіршує зовнішній вигляд шкурки, свідчить про здатність волосяного покриву збиватися.

Ступінь звалювання залежить від густоти, висоти, а також від співвідношення напрямного, остьового та пухового волоса. Шкіряна тканина має бути м'якою, еластичною, розтяжною, міцністю, стійкою до дії вологи. Стійкість до зношування характеризується здатністю опиратися впливові руйнівних факторів, які діють під час експлуатації хутра і залежить від міцності та подовження волоса і шкіряної тканини, а також від міцності закріплення волоса в шкіряній тканині, міцності забарвлення, звалювання тощо.

Технологічні властивості хутряних виробів здебільшого залежать від площі та конфігурації шкурок, пластичності й міцності шкіряної тканини. Шкурки зшивають на спеціальних швейних машинах, що утворюють малопомітні шви з боку волосяного покриву. Номери голок та ниток, а

також кількість стібків на 1 см шва залежать від товщини шкіряної тканини. При зшиванні на хутряних шкурках утворюються складки та нерівності. Зшиті деталі зволожують водою або спеціальним розчином (кухонна сіль, гліцерин, алюмінієвий галун), потім правлять, надаючи йому форму відповідно лекала. Після цього скрій сушать у спеціальних сушарках для отримання необхідної форми і видалення надлишкової вологи.

*2. Штучне хутро* – це текстильний виріб, отриманий на ткацькому верстаті, на трикотажних, в'язальнопрошивних, спеціальних каракулеукладальних машинах. Штучне хутро має гарний зовнішній вигляд, хороші теплозахисні властивості, легке, стійке до зношування, відносно недороге. Його виробляють з вовняної, бавовняної пряжі, натурального шовку, штучних синтетичних волокон. За способом виробництва розрізняють штучне хутро ткане, трикотажне, накладне, тафтингове.

*Ткане штучне хутро* виробляють на ткацьких верстатах ворсовим переплетенням, застосовуючи двополотенний спосіб. Ґрунтом виступає бавовняна пряжа, а ворсовою основою - штучні, синтетичні нитки.

Залежно від висоти, забарвлення, щільності ткане хутро має різне застосування: хутро із щільним пружним синтетичним ворсом використовують для виготовлення пальто, пончо, шуб, головних уборів; хутро з гладким віскозним ворсом – в якості утеплювальної прокладки.

*За забарвленням і обробкою* штучне хутро буває гладкофарбованим, з вибивним рисунком, з аерографним фарбуванням кінців ворсу, зі стійким укладанням ворсу, з водовідштовхувальною обробкою тощо. Для підвищення пружності та поліпшення теплозахисних властивостей окремі види тканого хутра дублюють тонким шаром поролону.

*Трикотажне хутро* виготовляють способом ув'язування в петлі ґрунту (трикотажного полотна) пучків волокон із чесаної стрічки або способом вив'язування ґрунту з одночасним формуванням плюшевих петель. При виготовленні трикотажного хутра використовують синтетичні волокна та їх

суміші. Для імітації остьового, пухового волоса застосовують волокна різної довжини, лінійної густини, різного ступеня збігання. Внаслідок термообробки штучного хутра частина волокон значно зсідается і утворює пуховий прошарок, а друга частина волокон, яка не зсідается, утворює осьовий прошарок. З метою закріплення ворсу, зменшення розтяжності хутра трикотажу основу приклеюють латекси. Штучне хутро на трикотажній основі нагадує натуральні види хутра – цигейку, котик, норку, ондатру, лисицю тощо. Використовують це хутро для виготовлення верхнього одягу, комірв, головних уборв. Недоліком його є збільшена маса і значне подовження, що зумовлює деформацію окремих деталей одягу, недостатню пружність. Суха хімічна чистка в дихлоретилені та трихлоретилені руйнує латекс з виворітного боку, внаслідок чого збільшується розтяжність хутра і випадає ворс.

*Накладне штучне хутро* виготовляють методом приклеювання ворсової нитки (синельки) до бавовняної тканини ізобутиленовим клеєм. Цим способом отримують штучний каракуль і смушок. Штучний каракуль виробляють здебільшого чорного кольору, поверхневою густиною 770...1050 г/м<sup>2</sup>. Штучний смушок – переважно світло-сірого кольору, завитки його більш м'які та розсипчасті, ніж у штучного каракулю, поверхневою густиною 387...725г/м<sup>2</sup>. Штучний каракуль використовують для виготовлення комірв, головних уборв, манто, а штучний смушок – для дитячих і жіночих пальт, напівпальт, пончо, головних уборв.

Недоліком накладного штучного хутра є низька морозостійкість клею, порівняно велика поверхнева густина, збільшена жорсткість і можливість відклеювання волокнистого прошарку.

*Тафтингове штучне хутро* отримують в результаті таких основних операцій: прошивання ґрунту (тканина, трикотажне полотно) ворсовою пряжею або нитками і отримання матеріалу з ворсовим покриттям; нанесення на виворітний бік ґрунту сполучних речовин для закріплення ворсових пучків; фарбування або вибивання ворсової поверхні; кінцева обробка (стриження, розрізання). Це хутро застосовується у швейному

виробництві здебільшого в якості утеплювального матеріалу.

***Питання для самоконтролю***

1. Дайте визначення поняттю «муаристість» натурального хутра.
2. Охарактеризуйте способи знімання шкурки із тварин.
3. Із яких типів волосу складається волосяний покрив натурального хутра?
4. Особливості виробництва накладного штучного хутра.
5. Призначення тафтингового штучного хутра.